

Formatīvās vērtēšanas būtība ir iegūt pierādījumus par skolēna sniegumu, tos interpretēt un izmantot, lai pieņemtu pamatotu lēmumu par turpmākajiem mācību procesa soļiem. Tiek lietoti arī termini: **vērtēšana, lai mācītos** (*assessment for learning*) un **vērtēšana kā mācīšanās** (*assessment as learning*). Tā ir **iespēja skolēnam saprast, cik tālu ir tikts mācīšanās procesā (kas izdodas, kas pagaidām vēl neizdodas), kurlp jānokļūst, kā tur nokļūt, un rīkoties tūlīt, lai sniegumu uzlabotu.**

Formatīvās vērtēšanas svarīgākās daļas ir:

- aprakstoša atgriezeniskā saite, kuras laikā tiek dotas/saņemtas atbildes uz jautājumiem ne tikai par uzdevuma izpildi, bet arī par mācīšanās procesu un iespējām sevi vadīt uz izvirzīto mērķi (plānoto sasniedzamo rezultātu);
- skolēnu iesaiste – mācīšanās dot un saņemt atgriezenisko saiti, turpmāko

PĒTĪJUMU REZULTĀTI

LATVIJĀ

Skolotājiem ir atšķirīga pieredze un prasmes noderīgas atgriezeniskās saites sniegšanā skolēniem. 2013.–2015. g. veiktajā pētījumā (analizētas 368 stundas 1.–12. kl. dažādos mācību priekšmetos) konstatēts, ka 49 % vēroto stundu skolēniem ir skaidrs plānotais sasniedzamais rezultāts, 54 % gadījumu skolotājs konstatē stundā sasniegto. Skolotājiem vairāk jāizmanto tas, kas konstatēts stundā, tūlītējai atgriezeniskās saites došanai skolēniem. Stundās pēc konkrētu uzdevumu veikšanas skolēniem ir iespēja pārliecināties, vai viņu iegūtās atbildes ir pareizas, daudz retāk seko skolotāja konstruktīvi ieteikumi par to, kas un kā būtu jādara, lai mācīšanās rezultāts būtu labāks. Stundas beigās veiktais pašnovērtējums biežāk ir emocionālā līmenī, trūkst skaidru kritēriju, lai pārliecinātos par rezultāta un mācīšanās procesa kvalitāti (France u.c., 2015).

LITERATŪRA TĀLĀKAI UZZIŅAI

- Bernholt, S., Ronnebeck, S., Ropohl, M., Koller, O., & Parchmann, I. (2013). ASSIST ME. Report on current state of the art in formative and summative assessment in IBE in STM. ASSIST-ME Report Series Number 1–2. Kiel.
- Black P., & William, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1).
- Black P., Broadfoot, P., Daugherty, R., Gardner J., Harlen, W., James, M., Stobart, G., & Wiliam, D. (2002). Testing, Motivation and Learning. Cambridge: Assessment Reform Group.
- Black, P. (2004). The Nature and Value of Formative Assessment for Learning. *Improving schools* 6 (3).
- Brookhart, S.M. (2013). How to Create and Use Rubrics for Formative Assessment and Grading. Alexandria, VA: ASCD.
- Coffey, J. E., Hammer, D., Levin, D. M., & Grant, T. (2011). The missing disciplinary substance of formative assessment. *Journal of research in science teaching* 48 (10).
- Čakane, L. (2018). Formatīvās vērtēšanas lomas pastiprināšanās, īstenojot mācīšanos iedziļinoties. *Mācīšanās lietpratībai*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. Pieejams: <https://www.siic.lu.lv/skolam/petnieciba/monografija-macisanas-lietpratibai/>

mācīšanās mērķu definēšana;

- snieguma līmeņu apraksti – tie palīdz konstatēt esošo un saskatīt turpmākās darbības (dod skaidrību par snieguma kritērijiem, palīdz saskaņot mācīšanos ar vērtēšanu).

Lai sekmētu jēgpilnu formatīvās vērtēšanas īstenošanu, jāveic šādi pasākumi:

- valsts līmeņa izglītību reglamentējošos dokumentos skaidri jāparāda **formatīvās vērtēšanas loma mācību procesā, uzsverot tās nozīmīgumu un īstenojot mācīšanos iedziļinoties** (kā būtisku pašvadītas mācīšanās elementu);
- jāsekmē skolotāju profesionālā sadarbība, ieviešot, pārbaudot vērtēšanas paņēmienus un iegūstot pārliecību par formatīvās vērtēšanas efektīvu īstenošanu.

PASAULĒ

Profesionāli īstenotas formatīvās vērtēšanas rezultātā (summatīvajā vērtēšanā) skolēnu sniegums uzlabojas par 30 % (Black u.c., 2002). Pēdējo 10–15 gadu laikā priekšstati par formatīvo vērtēšanu, tās lomu un īstenošanu pasaulē ir strauji paplašinājušies, par to liecina apjomīgi pētījumu apkopojumi (piem., Bernholt u.c., 2013). Arī citur pasaulē profesionāli īstenoja formatīvā vērtēšana vēl nav ikviena skolotāja ikdienas prakse. Šķēršļi formatīvās vērtēšanas īstenošanai galvenokārt saistīti ar to, ka skolotāji vērtēšanu uzskata par skolotāja rīku un atbildību, nevis par iespēju iesaistīt skolēnus, veidojot konstruktīvu mācību vidi. Lielākā daļa skolotāju un skolēnu vērtēšanu neuzskata par mācīšanās sastāvdaļu (Bernholt et al., 2013), vērtēšanai izstrādā atsevišķas stratēģijas, tehnikas, procedūras, kas atdalītas no citām mācīšanās un mācīšanās aktivitātēm (Coffey u.c., 2011).

- France, I., Namsone, D., & Čakāne, L. (2015). What Research Shows about Mathematics Teachers' Learning Needs: Experience from Latvia. *SOCIETY, INTEGRATION, EDUCATION* (2), 45–55. Rezekne: Rezekne Academy of Technologies.
- Harlen, W. (2013). Assessment and inquiry-based science education: issues in policy and practice. Trieste: The Global Network of Science Academies Science Education Programme.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. *Review of Educational Research*, 77(1).
- Kaftan, J. M., Buck, G. A., & Haack, A. (2006). Using Formative Assessments to Instruction and Promote Learning. *Middle School Journal*, 37(4).
- Keeley, P., & Tobey, C. R. (2011). Mathematics Formative Assessment. 75 Practical Strategies for Linking Assessment, Instruction and Learning. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Logins, J. (2018). Informācijas tehnoloģijas formatīvajai vērtēšanā. *Mācīšanās lietpratībai*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
- William, D., & Thompson, M. (2007). Integrating assessment with instruction: what will it take to make it work? In C. A. Dwyer (Ed.), *The future of assessment: shaping teaching and learning*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.